

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Філософія

Шифр та назва спеціальності

054 - соціологія

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Соціологія управління

Кафедра

Філософії (307)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Обов'язкова

Семестр

3

Мова викладання

Українська,

Викладачі, розробники

Владленова Іліана Вікторівна

Iliana.vladlenova@khp.edu.ua

Науковий ступінь, вчене звання, посада

Доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії
Загальна інформація, кількість публікацій, основні курси тощо.

Досвід роботи – 17 років. Автор понад 100 наукових та
навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін:
«Філософія» (для бакалаврів українською мовою).

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](https://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/vladlenova-iliانا-viktorivna/)

<https://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/vladlenova-ilianna-viktorivna/>

Загальна інформація

Анотація

.Дисципліна передбачає напрацювання студентами знань про систему філософських знань, які виступають методологічними засобами для аналізу природних, технічних і гуманітарних теоретичних та практичних проблем, навичок обґрунтовувати своєї світоглядної та громадської позиції, самостійно аналізувати факти, явища та процеси в системі „людина-світ”; формування у майбутніх спеціалістів високих моральних якостей та навичок поведінки, які засновуються на загальнолюдських цінностях, самосвідомості і почутті відповідальності за майбутнє України, а також ознайомлення із сутністю, закономірностями і тенденціями розвитку сучасної цивілізаціїВ анотації бажано відобразити коротку інформацію, яка пояснює студенту «про що дисципліна»

Мета та цілідисципліни

Формування у студентів поглиблених світоглядних та теоретичних знань з філософії, розвиток абстрактного та критичного мислення, оволодіння науково-філософським категоріальним апаратом, а також розвиток навичок аналізу та оцінювання людської діяльності та подій навколишнього світу

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК-8).

Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК10).

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК-12)

Результати навчання

PH16. Знати принципи філософії гуманізму в контексті стратегії соціальних змін.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Історія та культура України

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Дисципліна спрямована на формування творчого критичного дивергентного мислення, вимагає навичок культури дискусії, вміння формулювання наукових проблем, виходячи з суперечностей соціального середовища, навичок написання наукових робіт

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Особливості філософського знання та проблема його виникнення.

Предмет філософії, специфіка філософського знання, основні функції філософії. Світогляд та його різновиди. Виникнення філософії як об'єктивно необхідний процес розвитку суспільства. Становлення Античної філософії та перші філософські школи. Софістика як культурне явище та філософська школа, сократівська критика філософії софістів. Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї. Вчення Аристотеля про логіку та проблема пізнання світу. Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм.

Тема 2. Класичний та елліністичний періоди давньогрецької філософії

Софістика як культурне явище та філософська школа, сократівська критика філософії софістів. Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї. Вчення Аристотеля про логіку та проблема пізнання світу

Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм

Тема 3. Філософія Середньовіччя та епохи Відродження

Поняття західної середньовічної філософії та її місце в історії філософської думки. Християнська апологетика: причини виникнення та основні властивості. Поняття патристики та її основні представники. Схоластика, її специфіка та періоди розвитку, проблема реалізму та номіналізму. Філософські та наукові ідеї епохи Відродження.

Тема 4. Модерна західноєвропейська та вітчизняна філософська думка. Класична німецька філософія.

Передумови становлення модерної філософії (політичні, економічні, релігійні, світоглядні та ін.). Емпіризм та раціоналізм – дві тенденції у філософії Нового Часу. Філософські погляди доби Просвітництва. Філософська думка українського Відродження XV- XVII століть.

Тема 5. Класична німецька філософія

Феномен критичної філософії в процесі розвитку філософської думки. І. Кант і умови можливості пізнання. Становлення і розвиток філософії Й. Г. Фіхте, феномен суб'єктивного ідеалізму. Г. В. Ф. Гегель і його філософська система та метод. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

Тема 6. Некласична філософія XIX - поч. XX ст

Зародження неklasичної філософії та ірраціоналізму. Діалектичний матеріалізм та філософія марксизму. Поняття кризи ідеалу класичної раціональності і проблема філософських засад обґрунтування науки (позитивізм, емпіріокритицизм). Основні ідеї університетської філософської думки України XIX – поч. XX ст.

Тема 7. Сучасна західноєвропейська та українська філософія

Основні напрямки та істотні риси філософії XX – XXI ст.ст., неопозитивізм, постпозитивізм. Ідея феноменології та становлення феноменологічного методу в працях Е. Гуссерля. Філософська сутність та ідейні витoki екзистенціалізму. Філософська антропологія М. Шелера та її розвиток. Проблема знання і мови в філософії XX сторіччя. Поняття «постмодерну» в сучасній філософії. Сучасна українська філософія.

Теми практичних занять

Тема 1. Особливості філософського знання та проблема його виникнення

Філософія, її особливості та зв'язок з міфологією і релігією. Основні періоди розвитку філософського знання.

Зародження та початковий період становлення філософії Давньої Греції, поява перших наукових знань. Антична «фізика». Мілетська школа. Філософія Геракліта, початок діалектики.

Число як початок у філософії Піфагора. Елейська школа і початок метафізики у роботах Парменіда та Зенона.

Ідеї фізиків-плюралістів - дискретність буття у Емпедокла та Анаксагора. Атомістична теорія Левкіпа і Демокріта та їх послідовники.

Тема 2. Класичний та елліністичний періоди давньогрецької філософії

Софісти і їх концепція „Людина - міра усіх речей" (Протагор). Розвиток логіки. Сократ і його вчення про самопізнання і норми людської поведінки.

Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї. Виникнення системного уявлення про світ.

Критика Аристотелем платонівського вчення про ідеї. Аристотель і його обґрунтування законів формальної логіки. Створення Аристотелем першої системи наук. Проблема пізнання світу.

Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм.

Неоплатонізм як початок середньовічної філософії

Тема 3. Філософія Середньовіччя та епохи Відродження

Особливості середньовічної філософської думки. Апологетика та патристика. Августин Блаженний і його вчення про людину, душу й тіло; августинівська концепція часу.

Проблема співвідношення розуму та віри в період Середньовіччя, її значення для розвитку філософської та наукової думки наступного періоду.

Схоластика, її специфіка та періоди розвитку. Арабська середньовічна філософська думка та її вплив на філософію та науку Європи.

Вчення про універсалії. Реалізм, номіналізм, концептуалізм як головні течії схоластичної думки, їх значення для подальшого розвитку раціоналістичного уявлення про світ.

Фома Аквінський: його вчення про подвійність істини і систематизація ним середньовічної схоластики. Номіналізм Оккама. Зародження емпіричного пізнання у вченнях Роберта Гросетеста та Роджера Бекона.

Філософські та наукові ідеї епохи Відродження. Гуманізм і проблема цілісної людської індивідуальності (Данте, Петрарка). Філософські ідеї Ніколая Кузанського. Піко делла Мірандола

та П'єтро Помпонаці. Реформація, її ідеї. Утопізм Т. Мора, Т. Кампанелли та ін.
Природознавчі досягнення в епоху Відродження

Тема 4. Т.4. Західноєвропейська та вітчизняна філософія Нового часу XVII-XVIII ст.

Наукова революція та філософія Нового часу (XVII-XVIII ст.).

Ф. Бекон - засновник англійського матеріалізму як нового напрямку розвитку науки. „Новий Органон" Бекона і критика схоластики. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса і його емпірична гносеологія. Сенсуалізм Д. Локка та його критика вроджених ідей Р. Декарта. Просвітницькі ідеї Локка. Сутність суб'єктивного ідеалізму Д. Берклі. Філософія Д. Юма як зародження агностицизму і заперечення причинності.

Р. Декарт і його міркування про метод. Його вчення про дві субстанції - розумову і тілесну. Філософські погляди Б. Спінози. Монадологія В. Лейбніца. Особистий вимір буття - простір і час; розробка питань формальної логіки.

Французькі матеріалісти XVIII ст. про людину як складну машину. Особливості механістичної методології в гуманітарних та природничих науках. П.О. Ламетрі, Д. Дідро, П. Гольбах, К.А. Гельвецій. Вчення про природу. Теорія пізнання. Атеїзм.

Філософські погляди Ш.Л. Монтеск'є, Вольтера, Ж.-Ж. Руссо. Просвітницьке трактування буття людини. Значення епохи Просвітництва для подальшого розвитку західної цивілізації. Основні риси української філософської думки. Філософська думка українського Відродження XV-XVII століть. Києво-Могилянська академія і філософія Просвітництва (Ф. Прокопович, Г. Кониський, Г. Чужинський, Л. Горка та ін.).

Г.С. Сковорода, його життя та філософія. Проблема самопізнання, теорія пізнання. Світ, матерія, Бог. Концепція „філософії серця", „внутрішня людина", „сродність праці".

Тема 5. Класична німецька філософія

Класична німецька філософія і її особливості. І. Кант і синтез раціоналізму і емпіризму.

Агностицизм І. Канта та його філософське обґрунтування. Розум і антиномії в філософії Канта. Категоричний імператив і концепція свободи у філософії Канта.

Філософські погляди Фіхте та Шеллінга.

Г.В.Ф. Гегель і його філософська система та метод. Тотожність мислення і буття. Наука логіки.

Філософія природи, філософія духу. Діалектика Гегеля.

Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Теорія пізнання, критика ідеалізму і релігії, етичне вчення, релігія любові як основа спілкування.

Тема 6. Некласична філософія XIX - поч. XX ст.

Криза раціоналістичного погляду на світобудову, зародження неklasичної філософії та ірраціоналізму. А. Шопенгауер про світ як волю та уявлення. Початок екзистенціалізму у філософії С. К'єркегора.

Філософія марксизму: основні етапи її формування. Місце людини, проблема співвідношення особистості і суспільства в марксизмі. Сутність матеріалістичного трактування історичного процесу. Діалектико-матеріалістична ідея практики в теорії пізнання Маркса і Енгельса.

Подальший розвиток філософії марксизму.

Філософія Ф. Ніцше: критика західної цивілізації, її „гуманізму", ідея волі до влади та поняття надлюдини. Вплив філософії Ніцше на філософію XX століття.

Формування сциєнтичного напрямку у філософії. Позитивізм О. Конта. Емпіріокритицизм Е. Маха та Р. Авенаріуса.

Нове розуміння людини у психоаналітичній філософії З. Фрейда, наукове обґрунтування ірраціонального характеру індивідуального буття людини та становлення нової науки про неї.

Еволюція фрейдизму. Філософія франкфуртської школи.

Основні ідеї університетської філософської думки України XIX ст. „Філософія серця" П. Юркевича.

Екзистенційні мотиви в творчості П. Юркевича. Філософські ідеї початку XX століття (В. Зеньковський, Л. Шестов, В. Вернадський).

Філософія космізму В.І. Вернадського, О.Л. Чижевського. В. Вернадський про феномени життя космосу, людства і ноосфери.

Тема 7. Сучасна західноєвропейська та українська філософія

Основні напрямки та істотні риси філософії ХХ ст. Феноменологія Е. Гусерля та остання спроба побудови філософії як чистої науки.

Філософська антропологія (М. Шелер, А. Гелен, ін.) як основни напрямок розвитку знання про людину.

Філософія екзистенціалізму та його еволюція (М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, ін.). Погляди екзистенціалістів на проблему людини, її існування і свободи.

Неопозитивізм (Л. Вітгенштейн та «Віденський гурток») та постпозитивізм (К. Поппер, Т. Кун, И. Лакатос, П. Фейєрабенд). Особливості постпозитивістської методології. Сутність філософії прагматизму.

Релігійно-філософські напрямки в сучасній філософії. Неотомізм як головна течія в філософії католицизму. Філософія Теярдізму та філософські ідеї персоналізму.

Пошук методології у гуманітарній сфері науки. Основні ідеї філософської герменевтики.

Зародження та розвиток структуралізму (К. Леві-Строс, М. Фуко, Ж. Лакан, ін.), його вплив на сучасну науку та філософію. Основні ідеї постструктуралізму (Р. Барт, Ж. Дельоз, Ф. Гваттари, Ж. Деррида, ін.). Постмодерн у сучасній культурі та філософії, проблема подальшого розвитку науки та філософії.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи не передбачені.

Самостійна робота

Самостійна робота передбачає підготовку індивідуальних завдань, опрацювання тем, що не викладаються в лекціях. Перевірка здійснюється під час практичних занять. Також заплановано можливість виконання рефератів, студентам надаються актуальні наукові матеріали для самостійного вивчення та подальшого обговорення

Література та навчальні матеріали

Базова література

- 1 Вступ до філософії : навч.-метод. посіб. / Владленова І.В.; Годзь Н.Б.; Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М.; Дольської О.О. Х. : НТУ «ХПІ», 2018. 187 с.
- 2 Філософія: навч.посіб. / О.М. Бардін, В.В. Булавіна, Н.Б. Годзь та ін.; за ред. О.М. Бардіна, М.П. Требіна. Харків: НТУ «ХПІ», 2012. 432 с.
- 3 Дольська О. О. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2012. 180 с.
- 4 Городиська О.М., Дольська О.О., Мелякова Ю.В. Проблема людини у вимірах філософського аналізу: текст лекції. Х.: НТУ «ХПІ», 2008. 48 с.
- 5 Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під ред. В.Л. Петрушенка. Львів: Новий світ - 2000, 2020. 520 с.
- 6 Філософія: підручник / Л. В. Губерський [та ін.]; ред. Л. В. Губерський; худож. О. Д. Кононученко. Харків: Фоліо, 2013. 510 с.
- 7 Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. 4-е видання перероблене та доповнене. К.: КНТ, 2016. 396 с.
- 8 Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посібник / КНУ; уклад. Л. В. Губерський [та ін.]; ред. Л. В. Губерський. 2-ге вид., стер. Київ: Знання, 2012. 621 с.
- 9 Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: хрестоматія: навч. посібник / В. П. Андрущенко [та ін.]; ред. Г. І. Волинка; НПУ. Київ: Каравела, 2015. 464 с.
- 10 Філософія: навч. посібник / К. В. Кислюк. 3-тє вид., випр. Київ: Кондор, 2016. 230 с.
- 11 Філософія: підручник / В. Л. Петрушенко. 5-тє вид., стер. Львів: Новий світ - 2000, 2019. 504 с.
- 12 Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань; НЮУ ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2019. 432 с.

Допоміжна література

- 13 Абеляр П. Історія моїх страждань. Львів, 2004.
- 14 Святий Августин. Сповідь / Пер. з латини. К., 1999.
<http://194.44.152.155/elib/local/sk750294.pdf>
- 15 Аквінський Тома. Коментарі до Аристотелевої «Політики» / Пер. з латини. К., 2003.
- 16 Аристотель. Нікомахова етика / Пер. з давньогрек. К., 2002. https://www.ae-lib.org.ua/texts/aristoteles nicomachean_ethics_ua.htm
- 17 Аристотель. Політика / Пер. з давньогрек. К., 2000.
<http://izbornyk.org.ua/aristotle/arist.htm>
- 18 Боецій. Розрада від філософії. – К., 2002.
- 19 Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г., Огородник І.В., Федів Ю.О. Історія філософії в її зв'язку з освітою. Київ, 2006
- 20 Габермас Ю. Філософський дискурс сучасності. К.: Український філософський фонд, 1998.
- 21 Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Х.: Фоліо, 1998. С. 332–345. <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/text-i-perekl/kn3-heid2.ht>
- 22 Гегель В.Ф. Феноменологія духу. Харків, 2019.
- 23 Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної / Пер. з англ., передмова та примітки Т. Польська та В. Малахов. К., 2000.
- 24 Гринів О. Історія філософії. Курс лекцій для аспірантів. Львів, 2015. – 559 с.
- 25 Г'юм Д. Трактат про людську природу: Спроба запровадження експериментального методу міркування про об'єкт моралі / Пер. з англ. Київ, 2003.
- 26 Декарт Р. Метафізичні твори. Харків, 2020 (ел.).
- 27 Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю. С. Багатомірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 230 с.
- 28 Еразм Роттердамський. Похвала Глупоті. Домашні бесіди. Київ, 1993.
- 29 Ібн Сина. Книга спасіння: Логіка. Фізика. Метафізика / Пер. з араб. Київ, 2020.
- 30 Кант І. Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука. Харків, 2018.
- 31 Камю А. Вибрані твори у трьох томах. 3-й том. Харків: Фоліо, 1997.
- 32 Левінас Е. Права людини і добра воля. Київ: «Дух і Літера» Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», 1997.
- 33 Лок Д. Два трактати про правління. К., 2020.
- 34 Ляйбніц Г.В. Монадологія / Пер. П. Бартусяка, під ред. О. Хоми. Sententiae, XXVIII. 2013. № 1. С. 151–177.
- 35 Макіавеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець / Пер. зітал. Харків, 2007.
- 36 Марк Аврелій. Наодинці з собою. Роздуми. Пер. з грец. Львів, 2007
- 37 Маркузе Г. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства (глави з книги) / пер. В. Курганський. // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. Київ: «Либідь», 1996. С. 87-134.
<https://vpered.wordpress.com/2010/09/16/marcuse-one-dimensional-man/>
- 38 Монтень М. Проби: в 3 Т. / Пер. з франц. Київ, 2005-2007.
- 39 Мор Т., Кампанелла Т. Утопія. Місто Сонця / Перекл. з лат. К., 1988.
- 40 Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Переклад з нім. Львів: Літопис, 2002.
- 41 Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас / Х. Ортега-і-Гасет // Ортега-і-Гасет Х. «Вибрані твори». К.: Основи, 1994. – С. 15-139.
- 42 Патрологія: життя, письма і вчення Отців Церкви. Львів, 1998.
- 43 Платон. Держава. К., 2000. <http://litopys.org.ua/plato/plat.htm>
- 44 Платон. Апологія Сократа. Діалоги. Харків, 2017.
- 45 Платон. Діалоги. Харків. 2008.
- 46 Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. К., 1995.
- 47 Русо Ж.Ж. Вибрані трактати. Харків, 2018.
- 48 Сартр Ж.-П. Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001.
- 49 Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія. Пер. з латини. Львів, 2019.

- 50 Сковорода Г.С. Повна академічна збірка творів / За ред. проф. Леоніда Ушкалова. Харків–Едмонтон–Торонто: Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. 1400 с.
- 51 Спіноза Б. Теолого-політичний трактат. Харків, 2018.
- 52 Спіноза Б. Етика. К., 2015.
- 53 Татаркевич В. Історія філософії. Львів, 1999. Т. 1: Антична і середньовічна філософія.
- 54 Франко І. Зібрання творів: У 50-ти т. К., 1986. Т. 45. Філософські праці.
- 55 Фройд З. Вступ до психоаналізу. Переклад з німецької: Петро Тарашук. Київ: Основи, 1998.
- 56 Фромм Е. Мати чи бути? / Пер. з нім. О. Михайлова та А. Буряк. Київ: «Український письменник», 2010.
- 57 Фуко М. Історія сексуальності. Т. 1: Жага пізнання. Х.: ОКО, 1997.
- 58 Фуко М. Наглядати й карати / пер. з фр. Петра Тарашука. К.: Основи, 1998.
- 59 Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. К., 1992.
- 60 Шелер М. Сутність моральної особистості // Пер. з нім. М. Култаєвої / Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. К.: Ваклер, 1996. С. 9-30.
- 61 Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. К., 1996. С. 183–210.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Опис структури підсумкової оцінки, обов'язкових завдань та процедури нарахування балів, особливо звертаючи увагу на самостійну роботу та індивідуальні завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Яків ТАРАШУК

31.08.2023

Дата погодження, підпис

31.08.2023

Гарант ОП
Марина БІРЮКОВА